

Stg. GEHEIM

351.746.151

26 OKT. 2001
Deze rubricering is
beëindigd na 50 jr.

~~VERTROUWELIJK~~

~~M.P.~~
~~V.A.~~
Ri?
~~Adm.~~

4

MAANDOVERZICHT

blz 1 t/m 10
blz 14 t/m 17

No. 2 1968

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S T

V E R T R O U W E L I J K

Maandoverzicht no. 2 - 1968

165

(Tijdvak 1-2-1968 t/m 29-2-1968)

No. 905.086

I N H O U D

I.	<u>Communisme Internationaal</u>	Blz.
	Finland tussen Oost en West.	1
II.	<u>Activiteiten van de Communistische Partij Nederland</u>	
	De CPN en de Conferentie van Boedapest.	11
	Herdenking van de Februari-staking.	12
	De situatie rond de nieuwe CAO's.	14
III.	<u>Activiteiten van de communistische hulporganisaties</u>	
	VCU-reisdienst heropgericht.	19
	De FIR en de Europese veiligheid.	19
	"Westeuropese conferentie voor Spanje".	21
	Rumoer rond het Nederlands Auschwitz Comité.	22
IV.	<u>Andere groeperingen</u>	
	Anti-NAVO-mars van de WRI.	24
	<u>Stakingsoverzicht</u>	26
	<u>Agenda</u>	27

HOOFDSTUK I

COMMUNISME INTERNATIONAAL

Finland tussen Oost en West

In de Europese politieke situatie neemt Finland sinds de tweede wereldoorlog een merkwaardige positie in. Tweemaal door de Sowjet-Unie verslagen - eerst in de "winteroorlog" van 1939/1940 en vervolgens in de "voortzettingsoorlog" van 1941/1944 - heeft het niettemin zijn vrijheid behouden. Hoewel gelegen in het Europese grensgebied van de Sowjet-Unie is het een Westerse democratie gebleven. De goede nabuurschap tussen Finland en de Sowjet-Unie geldt in de Sowjetliteratuur zelfs als het standaardvoorbeeld van vreedzame coëxistentie.

De jongste geschiedenis van Finland is inderdaad een aaneenschakeling geweest van onheilvolle episodes met een wonderlijk goede afloop. De Finnen zelf echter, die er de ongenadige prijs voor hebben moeten betalen, zijn gewoonlijk minder lyrisch over dit "Finse wonder" dan hun vrienden in het Westen. Zij hebben moeten leren leven met harde feiten. Van de geschiedenis hebben zij soms gratie gekregen. Maar de aardrijkskunde is onverbiddelijk: vanwege de 1300 kilometer lange grens met de Sowjet-Unie zijn zij aangewezen op een politiek van vriendschap met de Russen. En in hun slechte dagen hebben zij Moskou zonder meer te gehoorzamen.

Volgens de Sowjet-visie is "een neutraal Finland een stabiliserende factor in de situatie in Noordeuropa". Neutraliteit is in dergelijke omstandigheden echter een betrekkelijk begrip. Hoewel de Finnen hun positie tot dusverre redelijk hebben weten te verdedigen, ervaren zij toch bij voortduring hun politieke en economische afhankelijkheid van het machtige buurland en hebben zij zelfs op een aantal beslissende ogenblikken rechtstreekse interventies vanuit Moskou moeten toelaten.

Wanneer Finland dan ook - volgens de communisten - een studie is in vreedzame coëxistentie, dan kan het Westen hiervan leren.

Het kan er met name van leren wat een communistisch program zoals dat van Karlovy Vary ongeveer bedoelt met "een vreedzaam en veilig Europa, vrij van alle militaire, politieke en economische bindingen met de Verenigde Staten, waarin communisten samen met socialisten, sociaal-democraten en alle progressieven zullen bouwen aan een nieuwe toekomst".

Er is in het Westen te weinig aandacht voor wat er in Finland gebeurt.

De hand van Moskou

Finland is een parlementaire democratie onder een president met ver-gaande politieke volmachten. In het binnenlandse politieke beeld domineren vier partijen: de Sociaal-Democratische Partij, de Boerenpartij (tegenwoordig Centrumpartij), de conservatieve Nationale Coalitie en de Democratische Volksbond, een communistisch "front".

Vanaf 1945 hebben deze vier partijen hun leidende posities - zij het met enige fluctuaties - continu weten te behouden. Hun onderlinge tegenstellingen zijn echter van dien aard, dat regerings-coalities zelden een lang leven is beschoren. (In dit vijftigste jaar van zijn onafhankelijkheid heeft Finland zijn vijftigste regering!) De communisten zijn, uiteraard, pro-Russisch. De sociaal-democraten daarentegen zijn bij traditie sterk op het Westen georiënteerd en in de ogen van de Russen de zwartste zondebokken in de Finse politiek. Zij hebben er een woord voor: "Tannerisme" - naar de oude sociaal-democratische leider Vaino Tanner. De Centrumpartij is in het vlak van de buitenlandse politiek altijd voorstander geweest van een goede samenwerking met de Sowjet-Unie; in de binnenlandse politiek is ze echter fel anti-socialistisch, evenals trouwens de conservatieve Nationale Coalitie, waarmee ze het niettemin op tal van punten slecht kan vinden.

Waar de binnenlandse en buitenlandse problematiek zo verweven zijn als in Finland noodzakelijkerwijs het geval is, leveren deze tegenstellingen een onwerkbaar situatie op, waarin Moskou gaarne orde schept - orde in overeenstemming met de theorieën over de ontwikkelingen in het Westen, uiteraard, die sinds het XXe congres van de CPSU de tactiek impliceren van (1) politieke blokvorming van communisten en sociaal-democraten, (2) vorming van coalitieregeringen met deelname van de communisten en (3) progressieve wijziging in de co-existentie-situatie ten gunste van de Sowjet-Unie.

Juist in Finland evenwel scheen deze tactiek in het midden van de vijftiger jaren, toen ze ontwikkeld werd, weinig kans op succes te beloven. De "Tanneristische" sociaal-democraten koesterden

Enkele feiten uit de voorafgaande geschiedenis

- 1918 Het Groothertogdom Finland, sinds ruim honderd jaar een autonoom deel van het Tsaristische Rusland, verkrijgt nationale onafhankelijkheid. Een burgeroorlog breekt uit wanneer "rode gardisten" een Sowjetregering trachten te vormen. De roden, verslagen, vluchten naar Sowjet-Rusland en richten een CP op (Otto Kuusinen).
- 1920 De "revisionistische" Sociaal-Democratische Partij o.l.v. Vaino Tanner stoot een linkse oppositiegroep uit, welke zich daarop aansluit bij de Comintern. Door de autoriteiten onwettig verklaard, constitueert deze oppositiegroep zich tot de Socialistische Arbeiderspartij van Finland. Er zijn vanaf dit moment feitelijk twee CP-en: de SAF in Finland zelf en de CPF in de Sowjet-Unie.
- 1923 Verbod van de SAF. Vele communisten gearresteerd. Reorganisatie van de partij op basis van kiescomité's en cellen.
- 1930 Verbod van alle communistische activiteiten. Er wordt echter een nieuw ondergronds apparaat opgebouwd, geleid vanuit Moskou en Stockholm.
- 1939 Aanval van de Sowjet-Unie op Finland. Stalin beveelt de CPF-leiding een "democratische regering" te vormen in Oost-Karelië. De Finse arbeiders blijven de regering trouw. De secretaris-generaal van de CPF, Arvo Tuominen, treedt uit de partij en spoort de arbeiders aan, de strijd tegen de Sowjet-Unie voort te zetten.
- 1944 Finland trekt zich als co-belligerent van Nazi-Duitsland uit de oorlog terug. De CPF legaal verklaard (o.l.v. Hertta Kuusinen). De communisten richten samen met socialistische oppositiegroepen de "Democratische Volksbond van Finland" op. Met een kwart van de zetels in de Rijksdag en interessante posities in de eerste na-oorlogse coalitie-regeringen gaan zij een volksdemocratische toekomst tegemoet.
- 1947 Vrede van Parijs. Gebiedsafstand en herstelbetalingen aan de Sowjet-Unie.
- 1948 Het "verraad" van Tuominen herhaalt zich. Na "Praag" waarschuwt de communistische minister van binnenlandse zaken, Leino, zijn regering in het geheim voor "komende onrust" ook in Finland. Hij voorkomt daarmee waarschijnlijk een communistische putsch. De communisten uit de regering. Finland sluit een "vriendschapsverdrag" met de Sowjet-Unie voor tien jaar.
- 1955 Het vriendschapsverdrag wordt tot 1975 verlengd. In geval van een aanval op de Sowjet-Unie die niet via Fins territorium loopt, zal Finland zich noch bij de Russische coalitie, noch bij de coalitie van haar aanvallers aansluiten.

een diep wantrouwen jegens Moskou en stonden volstrekt vijandig tegenover de communisten in eigen land. En communistische deelname aan een regering was, sinds de geheime manoeuvres van de CP in 1948 - die door de toenmalige communistische minister van binnenlandse zaken, Leino, zelf aan zijn regering verraden waren - voor geen enkele van de partijen meer aanvaardbaar. Slechts de Centruumpartij bood Moskou een interessant aangrijpingspunt.

Nu trof het toevallig zo, dat de ambtstermijn van president Paasikivi, die Finland de eerste tien na-oorlogse jaren had weten te vrijwaren voor ernstige conflicten met de Sowjet-Unie, afliep in februari 1956 - de maand waarin het XXe CPSU congres Chroestsjows concepties van "vreedzame coëxistentie" en een vreedzame weg naar het socialisme" bekrachtigde. Er waren twee opvolgingscandidaten, de sociaal-democraat Fagerholm en Kekkonen van de Centruumpartij. Van de 300 kiesmannen waren er 57 communist. Zijhielpen Kekkonen aan de overwinning met 151 tegen 149 stemmen.

Hoewel er geen sprake was van een directe ingreep van Moskou in deze verkiezing - het was een kwestie van politieke logica dat de communisten hun stem aan de vertegenwoordiger van het Centrum gaven - was de uitslag in zoverre een succes voor Moskou, dat daarmee de voorwaarde geschapen werd voor een nauwere politieke binding tussen Moskou en Helsinki. (In feite ontplooidde president Kekkonen zich in de volgende jaren zelfs als een zo coöperatieve figuur, dat een politieke commentator *) in het Westen hem er eens - en, gezien een reeks twijfelachtige geschiedenissen, niet op losse gronden - van beschuldigde een al te willig werktuig van de Sowjets te zijn).

Met Kekkonen als president was het volgende doel van de communisten de sociaal-democraten murw te slaan. In 1957 viel de eerste slag, toen de communisten, samen met een van de Sociaal-Democratische Partij afgesplitste groep, de meerderheid veroverden in het belangrijkste Finse vakverbond en een hetze ontketenden tegen de anti-inflatiepolitiek van de regering Fagerholm (de eerste coalitie regering onder leiding van een sociaal-democraat) hetgeen tot de val van het kabinet leidde.

*) C.L. Sulzberger in de New York Times van 20 juni 1966: "Tot de zogenaamde 'agents of influence' - personen die in dienst van Moskou de beslissingen van hun regering in voor de Sowjet-Unie gunstige zin trachten te beïnvloeden - behoren de president van een Westeuropees land(!), parlementariërs, ambassadeurs etc."

Ernstig werd de situatie echter in 1958/1959, toen de hand van Moskou voor het eerst duidelijk zichtbaar werd. In juli 1958 verloor de communistische frontpartij, de Democratische Volksbond, meer dan 23% van de stemmen in de verkiezingen voor de Rijksdag, waarmee ze in de volksvertegenwoordiging met 50 zetels de sterkste partij werd. Het lag voor de hand, dat Kekkonen als eerste aan een communist, Kilpi, de opdracht gaf tot het formeren van een nieuwe regering. Kilpi's formatie-pogingen mislukte echter, waarna opnieuw de sociaal-democraat Fagerholm er in slaagde een regeringscoalitie te vormen, evenwel zonder deelname van de communisten.

Zetelverdeling in de Rijksdag 1945-1966 (totaal 200 zetels)

	1945	1948	1951	1954	1958	1962	1966
Sociaal-Dem.Partij	50	54	53	54	48	38	56
Centrum Partij	49	56	51	53	48	53	49
Conservatieve Partij	28	33	28	24	29	32	25
Dem.Volksbond (comm.)	49	38	43	43	50	47	42

Moskou reageerde onmiddellijk. De Sowjet-ambassadeur Lebedew verliet het land om eerst weer terug te keren na de val van Fagerholm. De "Prawda" en de "Izwestia" die openlijk de deelname van de communisten aan de regering geëist hadden, begonnen een lastercampagne. En de Sowjet-regering nam Fagerholm in de economische wurggreep. De handelsbesprekingen tussen Finland en de Sowjet-Unie, die juist begonnen waren, werden stopgezet, evenals de besprekingen over de visrechten in de Finse golf. De Russische grenzen gingen dicht voor de voornaamste Finse uitvoerproducten. Alle betalingen werden gestaakt. Binnen enkele maanden was 10% van de Finse arbeiders werkloos en begon de industriële produktie angstwekkend te dalen.

In die situatie eiste de Democratische Volksbond het aftreden van Fagerholm en trok Kekkonen's Centrumpartij zich uit de regeringscoalitie terug. Het kabinet viel in december.

In januari vormde Sukselainen van de Centrumpartij een minderheidsregering die wel de goedkeuring van Moskou kon wegdragen, hetgeen erop wees dat niet de regeringsdeelname van de communisten het eerste desideratum van de Russen was, maar wel de schoffering van de sociaal-democraten.

Chroestsjow gaf dit in een bespreking met Kekkonen over de regeringscrisis dan ook openlijk toe: "Het Finse volk heeft vanzelfsprekend het recht een regering te kiezen die in het belang is van het land", zei hij. "Maar de regering van mijnheer Fagerholm verontrustte ons, omdat wij achter hem Tanner en zijn soortgenoten zagen staan, Leskinen en anderen die ons vijandig gezind zijn...".

Dezelfde Leskinen, een van de belangrijkste figuren in de SDP naast de oude partijleider Tanner, zou zich later onder druk van Moskou verrassenderwijze "bekeren", maar zover was het nu nog niet.

De volgende slag tegen de sociaal-democraten viel in 1961 tijdens de campagne voor de presidentsverkiezing in april 1962. Kekkonen was de favoriete kandidaat; de enige tegenkandidaat was de Minister van Justitie, Olavi Honka, die hoewel geen partijpolitieke figuur, de steun genoot van sociaal-democraten en conservatieven. Honka meende de waarschuwingen in de Sowjetpers tegen zijn optreden in de wind te kunnen slaan, maar hij vergiste zich. Het was de Russen ernst.

In oktober werd het Westen opgeschrikt door een in dreigende termen gestelde Sowjetnota aan het adres van de Finse regering, waarin op korte termijn overleg geëist werd "over maatregelen ter bescherming van de beide landen tegen de dreiging van een militaire aanval van de zijde van West-Duitsland en zijn bondgenoten". Kekkonen, juist voor besprekingen in de Verenigde Staten, haastte zich naar huis en vroeg een onderhoud met Chroestsjow aan. De Russische leider speelde zijn spel echter grimmig Russisch. Wekenlang bleef hij "onbereikbaar", om de onzekerheid en de spanning in Finland de juiste hoogte te doen bereiken. Toen nodigde hij Kekkonen naar Novosibirsk.

Er volgde evenwel een ongelooflijke anti-climax. Chroestsjow, een en al goodwill, verzekerde zijn gast, het grootste vertrouwen te hebben in diens politieke bekwaamheid en er van overtuigd te zijn dat er onder diens presidentschap eenvoudig geen sprake zou kunnen zijn van strubbelingen tussen Helsinki en Moskou. En de nota kon als niet geschreven worden beschouwd. Hoewel, er was toch wel enige bezorgdheid aan de Sowjetzijde over de activiteiten van bepaalde rechten en Tanneristen in Finland die een gevaar vormden voor de Sowjet-Finse vriendschap .....

Kekkonen, als "overwinnaar" teruggekeerd van Novosibirsk bracht

de waarschuwing in een toespraak voor radio en televisie getrouwelijk over. "De leiders van de oppositie", zei hij, "die zich het misnoegen van de Sowjet-Unie op de hals hadden gehaald, deden er goed aan zich uit het publieke leven terug te trekken. Alleen zo was elk gevaar voor Finlands neutraliteit voor altijd onder alle omstandigheden verzekerd".

In de hoogconjunctuur van Kekkonens populariteit had de oppositie geen andere keus dan zich aan dit vermaan te conformeren. Honka trok zich terug als kandidaat voor het presidentschap. Niet lang daarna dwong de nieuwgekozen voorzitter van de Sociaal-Democratische Partij, Paasio, in een poging de Russen milder te stemmen, Moskou's aartsvijand Leskinen, zich terug te trekken uit de leiding van de partij. (De SDP leed overigens bij de in 1962 gehouden Rijksdagverkiezingen een enorme nederlaag.)

Kekkonen werd, vanzelfsprekend, zonder enige politieke tegenspraak als president herkozen, hetgeen de Londense "Financial Times" - en niet geheel ten onrechte - het commentaar ontlokte, dat zijn verkiezing eigenlijk in Novosibirsk had plaatsgevonden .....

De Sociaal-Democratische Partij op een nieuwe koers

De Rijksdagverkiezingen van 1962 leverden, zoals te verwachten was, een aanmerkelijke winst op voor Kekkonens Centruumpartij. De sociaal-democraten verloren echter in één slag tien van hun achtenveertig zetels, een nederlaag die zij toch wel voornamelijk aan Chroestjow te danken hadden. Zij begonnen hun les te leren.

In 1963 zocht de SDP een intensief contact met de Russen die echter niettemin in hun afwijzende houding bleven volharden. Terwijl Leskinen, de Moskou-hater, zich op de achtergrond hield, begon de partijpers bij te draaien. De tijd - tot de volgende verkiezingen - was echter te kort voor een zo geleidelijke aanpassing aan de eisen van Moskou. Een meer resolute koerswijziging leek onontkoombaar.

Ze kwam op 15 oktober 1964 plotseling met een opzienbarende en haast onbegrijpelijke verklaring van Leskinen zelf:

"Wij kunnen ons niet langer vastklampen aan verouderde ficties. Wij dienen onze houding ten opzichte van de Sowjet-Unie te herzien. Wij moeten de eenheid van de arbeidersklasse herstellen - met de communisten".

Onvermijdelijk wekte dit argwaan: had Leskinen op oprechte mo-

tieven zijn standpunt herzien, of had hij zich opgeofferd voor zijn partij, of - en de verdenking zou in de volgende jaren steeds sterker worden - was hij door Moskou ingesponnen?

Twee jaar later verdedigde hij zich tegen de uitgesproken en niet-uitgesproken beschuldigingen door te verklaren:

"Ik behoef mij nergens voor te schamen. Het is nooit te laat om iets beter te gaan inzien. Niemand is zo met verstand gezegend, dat hij niets meer hoeft te leren. Niemand is zo onbeduidend, dat hij niet een weinigje aan de ontwikkelingen kan bijdragen. Er zijn stellig ideologische tegenstellingen (met de communisten) overgebleven, maar de grote evolutie die gaande is, stemt ons tot nadenken. Wij moeten eerst onze praktische problemen oplossen. Het vertrouwen komt met de tijd. Er zijn er onder ons en onder de communisten nog die hun wederzijds wantrouwen nog niet hebben kunnen overwinnen. Onze twee partijen zijn te lang overtuigd geweest van hun eigen gelijk. Maar niets is onveranderlijk. Ook in de socialistische landen laat men de dogma's los. En wie verhindert ons onze eigen weg te gaan en gemeenschappelijk een Finse vorm van socialisme tot stand te brengen?....Wij vrezen de invloed van de Sowjet-Unie niet meer, wij verheugen ons erover. De Sowjetleiders spannen zich in voor het behoud van de vrede; wij juichen dat slechts toe.....".

Leskinen werd in de Finse politiek een omstreden figuur. De Westerse pers begon van de "raadselachtige affaire Leskinen" te spreken, en niet ten onrechte.

Toen de Rijksdagverkiezingen van maart 1966 verlies opleverden zowel voor de communisten als voor de centrumpartij maar een overweldigende winst voor de sociaal-democraten (zij kwamen van 38 op 56 zetels) zagen dezen zich onverwacht voor de consequenties van hun nieuwe politiek geplaatst. De communisten eisten deelname aan de regering vanwege het feit, dat zij samen met de sociaal-democraten en de dissident-socialisten de meerderheid in de Rijksdag hadden gewonnen. Daar leek geen ontkomen aan, maar SDP-voorzitter Paasio, door Kekkonen met de kabinetsformatie belast, aarzelde, niet in het minst vanwege de verdeeldheid in zijn eigen partij over een stap waarvan de gevolgen niet waren te overzien.

Op dat moment dook Leskinen op in Moskou, waar hij besprekingen voerde met de CPSU-secretaris voor buitenlandse partij-aangelegenheden, Ponomarow, over - zoals hij later zelf verklaarde - "de buitenlandse politiek van de SDP, de regeringsformatie en de situatie

in de Finse arbeidersbeweging! Er zouden hem daarbij van de kant van de Russen, volgens hemzelf, geen bepaalde eisen zijn gesteld. Sommige Scandinavische (socialistische) bladen wisten echter te berichten dat dit wel het geval zou zijn geweest, dat namelijk de Russen hun steun aan de regering Paasio afhankelijk hadden gesteld van drie voorwaarden: (1) zouden communisten in deze regering moeten worden opgenomen, (2) zou de SDP op haar eerstvolgende congres het Tannerisme volledig moeten afzweren en (3) zou de herverkiezing van president Kekkonen - in begin 1968 - ook door de SDP gegarandeerd moeten worden. Was dit misschien niet letterlijk waar, de Russen kregen in elk geval wel - op elk van de drie punten - hun zin, althans voorzover Leskinen dat voor hen wist te bewerken. Het was Leskinen die zijn partijleiding overtuigde van de noodzaak communisten in de regering op te nemen. Hij was ook op het SDP-congres de vurigste pleitbezorger van een betere verstandhouding met Moskou. En persoonlijk stelde hij voor, de candidatuur van Kekkonen te steunen.

En wat aan het effect van zijn inspanningen ontbrak - uiteraard was de partij niet onverdeeld enthousiast over de bruske koerswijziging - werd ruimschoots gecompenseerd door ongenadige commentaren in de Sowjetpers.

Uiteindelijk kreeg Moskou wat het geëist had: de sociaal-democraten waren om en de communisten kregen drie ministers in de regering.

De communisten

De Communistische Partij, gedeeltelijk schuilgaand in de Democratische Volksbond, was in al deze jaren - zoals blijkt - niet het voornaamste instrument waarvan Moskou zich in de Finse politieke situatie bediende. President Kekkonen, de Centrumpartij en later Leskinen en een deel van de Sociaal-Democratische Partij waren belangrijker, en als politieke instrumenten en als objecten van beïnvloeding en manipulatie. In deze laatste jaren waarin zij tenslotte de vruchten plukten van de Russische "vreedzame coëxistentiepolitiek" kregen de communisten zelfs in verschillende opzichten met moeilijkheden te kampen waarover Moskou zich schijnbaar minder druk maakte dan over de andere ontwikkelingen in de Finse politiek. Wellicht zag Moskou in zekere revisionistische ontwikkelingen in de CP een noodzakelijke voorwaarde voor een later politiek verbond met de SDP.

Maar dan waren de Sowjet-ideologen in dit geval wel minder principieel dan eigenlijk in hun aard lag. Of vreesden zij het verwijt van inmenging?

In 1965 verloren de communisten het voorzitterschap in de Democratische Volksbond aan een niet-communist, Dr. Alenius. Deze tegenslag trof vooral de oudere garde van de partijleiders, zoals de tegencandidate Hertta Kuusinen (de dochter van de oude partijleider en Comintern-functionaris, Otto Kuusinen) die het niet kon ontgaan dat de jongere elementen in de partij hen daarmee feitelijk het vertrouwen opzegden. Op het 14e partijcongres van de CPF, dat een jaar later plaats vond, kwam het zelfs tot een regelrechte opstand van de jongeren tegen de oude leiding. Hoewel Ville Pessi als secretaris-generaal gehandhaafd bleef, moest voorzitter Aimo Aaltonen (in functie sinds 1944) het veld ruimen voor Aarne Saarinen, van sociaal-democratische komaf en vertegenwoordiger van de moderne stroming in de CP, terwijl bovendien de helft van de CC-leden door jongeren vervangen werd. Het congres eindigde weliswaar in een compromis tussen de oude en de jongere garde, maar het was duidelijk dat de jongeren het gewonnen hadden: het nieuwe partijprogramma dat in oktober 1967 werd gepubliceerd legde dan ook de nadruk op de "vreedzame" overgang naar het socialisme, terwijl de conceptie van een "dictatuur van het proletariaat" werd afgewezen. Tegen die tijd leek trouwens een breuk in de partij met de groep Aaltonen reeds onvermijdelijk.

Maar ook in andere opzichten geraakte de CP in een moeilijker positie. Na 18 jaar in de oppositie te zijn geweest en de regering betweterig te hebben bekritiseerd en beleerd, werd de medeverantwoordelijkheid voor de regeringspolitiek een pijnlijke les in bescheidenheid. Na anderhalf jaar ervaring moest de partijvoorzitter dan ook gelaten constateren:

"De arbeiders hebben op korte termijn veranderingen verwacht. Maar er is niets wezenlijk veranderd, hoewel er toch wel positieve resultaten aan te wijzen zijn. Zij zijn diep teleurgesteld....".

Bovendien echter kwam de partij onder spanning te staan door haar binding aan de CPSU en daardoor aan de Sowjetregering enerzijds en haar verantwoordelijkheid tegenover haar eigen regering anderzijds. In haar ijver het spel naar twee kanten goed te spelen maakte zij reeds een serie fouten waarbij, onbedoeld, opnieuw de hand

van Moskou zichtbaar werd.

Zo zijn de ervaringen van de Finnen met Moskou's "vreedzame coëxistentiepolitiek", alle betuigingen van "niet-inmenging" van de kant van de Sowjet-leiders ten spijt. Er is echter geen alternatief. Verzet tegen het dirigisme van Moskou zou ongetwijfeld tot een nog duidelijker inmenging leiden en tot een verdere beknotting van een toch al delicate onafhankelijkheid.

De Finnen zijn de economische wurggreep nog niet vergeten.

ACTIVITEITEN VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJ VAN NEDERLAND

De CPN en de communistische conferentie in Boedapest

De op 26 februari 1968 begonnen communistische conferentie te Boedapest - waaraan de CPN geweigerd heeft deel te nemen - is in de afgelopen maand in "De waarheid" bij voorbaat al uitvoerig bekritiseerd. Niet alleen besteedde het CPN-dagblad bijzondere aandacht aan verklaringen van andere CP'en, die eveneens besloten uit Boedapest weg te blijven, maar tevens werd in een reeks artikelen de "verwerpelijke opzet" van deze conferentie "ontmaskerd".

In een eerste artikel (1 februari) werd de conferentie van Boedapest vergeleken met die van april 1967 te Karlovy Vary, waar de Europese CP'en bijeen kwamen. (Ook bij deze gelegenheid was de CPN niet vertegenwoordigd.) Gesteld werd, dat de in Karlovy Vary verzamelde CP'en zich indertijd wel "in zeer algemene bewoordingen" hadden uitgesproken over "het behoud van de vrede als het belangrijkste vraagstuk" en over "de betekenis van de Europese veiligheid", maar dat de werkelijk grote vraagstukken, zoals de situatie in Griekenland en in het Midden-Oosten, "buiten het gezichtsveld van de conferentie" hadden gelegen. Hieruit blijkt - aldus het artikel - dat "formele conferenties van een willekeurig aantal partijen" (i.c. de bijeenkomsten van Karlovy Vary en Boedapest) dergelijke vraagstukken niet kunnen oplossen. Om het failliet van Karlovy Vary nog eens te accentueren, werd benadrukt dat de voorzittershamer op deze conferentie in handen was van de n.b. onlangs afgezette Tsjechische partijleider Novotny!

Op 13, 14, 17 en 18 februari publiceerde "De waarheid" een viertal artikelen, getiteld "Rondom Boedapest", waarin de argumenten van de CPN tegen deze conferentie werden herhaald (zie het vorig maandoverzicht) en waarin tevens uitvoerig aandacht werd besteed aan publicaties in het Roemeense partijdagblad "Scinteia". (Zoals bekend zijn de opvattingen van de Roemenen t.a.v. de conferentie te Boedapest ongeveer gelijkkluidend aan die van de CPN, zij het dat Roemenië wél aan de bijeenkomst wilde deelnemen. Inmiddels echter hebben de Roemeense vertegenwoordigers uit protest tegen de gang van zaken in Boedapest voortijdig - 29 februari - de conferentie verlaten.) Hoewel duidelijk werd gemaakt dat de CPN de Roemeense publicaties grotendeels onderschreef, veroorloofde "De Waarheid" zich toch een aantal "opmerkingen en aan-

vullingen". Maar "Scinteia" sprak van het "recht" van de communistische partijen om een eigen tactiek te volgen, meende de CPN-krant het woord "plicht" toe te moeten voegen. Maar "Scinteia" schreef dat de oprichting van een nieuw internationaal leidend centrum de deur zou openen voor inmenging in de interne aangelegenheden van andere partijen, benadrukte "De Waarheid" dat deze inmenging al jaren aan de gang is. Als voorbeelden hiervan werden genoemd het optreden van een pro-Russische anti-partijgroep in Cuba, welk optreden door de Sowjet-Unie niet "duidelijk en on-dubbelzinnig" veroordeeld werd en de uitnodiging aan de, door de CPN geroyeerde partijbestuurder Friedl Baruch, om een artikel over de Oktoberrevolutie te schrijven in het door de Belgische CP uitgegeven "Vlaams Marxistisch Tijdschrift".

Ook publiceerde "De Waarheid" in het kader van deze artikelenreeks enkele citaten uit het theoretisch orgaan van de CPSU, "Kommunist" (december 1967), vergezeld van een zeer kritisch commentaar. Onder meer werd uit het feit, dat in "Kommunist" alleen de Franse en Italiaanse partijleiders aan het woord waren gelaten over de conferentie van Boedapest, geconcludeerd dat voor dit blad "blijkbaar nog steeds de opvatting van de Kominform geldt, waarbij de Italiaanse en de Franse CP tot alleenvertegenwoordigers van alle communisten in de kapitalistische landen verklaard werden".

Toch eindigde "De Waarheid"-publicatie met de vaststelling, dat de marxistisch-leninistische beweging in de wereld een nieuwe grondslag nodig heeft waarop zij verenigd moet worden". Dit vereist echter - aldus de CPN - een zorgvuldige voorbereidende discussie, die openbaar moet zijn, opdat een zo groot mogelijk aantal strijders van elkaars meningen kennis kan nemen, alvorens hun partijen zich uitspreken. "Zolang dit niet gebeurt, heeft het geen zin aan conferenties deel te nemen." Dit alles behoeft echter de internationale solidariteit niet in de weg te staan, zo stelde het CPN-dagblad, waarbij het verwees naar de strijd in Vietnam.

"De strijders in Vietnam eisen geen bijzondere conferenties, zij dwingen niemand, zij scheuren geen enkele communistische partij in het buitenland. Zij vechten stoer tegen het Amerikaanse imperialisme en dienen daarmee de wereldvrede, zij ondervinden solidariteit, omdat zij de Amerikaanse tirannie te lijf gaan en voor de gehele wereld bewijzen dat deze niet onoverwinnelijk is."

Als alle communistische partijen - ieder volgens de objectieve omstandigheden en mogelijkheden in haar land, ieder volgens haar eigen krachten en machtspositie - dit voorbeeld volgden, dan zouden de theoretische strijdvragen van de communistische wereldbeweging niet moeilijk op te lossen zijn, aldus het slot van de artikelenreeks, waarin duidelijk de hand van ere-partijbestuurder Paul de Groot valt te onderkennen.

Het vertrek van de Roemeense delegatie uit Boedapest bewoog "De Waarheid" op 1 maart tot een commentaar, waarin betoogd werd dat dit feit illustreert "hoezeer onze partij er gelijk aan had niet aan de conferentie deel te nemen". Tevens stelde de CPN-krant vast dat het "politieke paniekvoetbal" in Boedapest alleen maar de kapitalistische pers in de kaart speelt.

Herdenking van de Februari-staking

Anders dan vorig jaar, toen zij naast de officiële herdenking nog een aparte bijeenkomst belegde, heeft de CPN dit jaar geen eigen manifestatie georganiseerd ter gelegenheid van de herdenking van de Februari-staking van 1941. Met niet-communisten werkten CPN-leden samen in het "Comité Herdenking Februaristaking", dat in een pamflet opriep "gezamenlijk en onverdeeld" aan de herdenking en de kranslegging op 25 februari deel te nemen. Historie en activiteit met elkaar in verband brengend, stelde het pamflet:

"Het gebeuren uit die tijd maant ook tot waakzaamheid in het heden. Verschijnselen van neo-fascisme steken op verschillende plaatsen in de wereld de kop op. Het feit dat Griekenland diktatoriaal geregeerd wordt en de uitingen van het fascisme in West-Duitsland, vervullen velen met zorg."

De CPN heeft zich ingespannen een zo groot mogelijk aantal partijgenoten voor de herdenking te mobiliseren. Al weken van tevoren publiceerde "De Waarheid" historische beschouwingen over de voorgeschiedenis van de Februari-staking en over de staking zelve, waarin de rol van de communisten werd beklemtoond en waarin "terloops" het "zwijgen van Radio Oranje" over de staking, aan de kaak werd gesteld. Dit zwijgen, aldus "De Waarheid", "spreekt boekdelen over de opvattingen bij de leiding van Radio Oranje, waartoe o.m. L.de Jong behoorde". Zoals bekend is Dr.L.de Jong, de directeur van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, al jarenlang bij de CPN persona non grata. Een medewerker

van Dr. de Jong, de heer B. Sijes, beschreef de geschiedenis van de Februari-staking op zodanige wijze, dat naar CPN-opvattingen sprake is van "geschiedvervalsing", omdat het boek een andere visie geeft op de rol van de CPN in de staking dan de CPN zelve.

Naast deze historische artikelen plaatste "De Waarheid" oproepen van buurtcomité's en van comité's van arbeiders, werkzaam bij bedrijven als ADH, NDSM etc. Deze oproepen waren gestimuleerd door het Amsterdamse districtsbestuur van de CPN, dat tevens zorgde voor "steunlijsten" op deze bedrijven, teneinde de kosten van bloemstukken te bestrijden. Bovendien werden van CPN-zijde met name hoofden van scholen benaderd, met het verzoek steun te verlenen aan het welslagen van de herdenking.

Op zondag 25 februari namen vele duizenden deel aan het defilé langs de "Dokwerker" op het Jonas Daniël Meijerplein. Namens de CPN, die thans voor zichzelf geen aparte plaats opeiste, legden voorzitter Hoekstra en oud-voorzitter De Groot een krans aan de voet van het monument.

De situatie rond de nieuwe CAO's

Werd er in januari 1968 in "De Waarheid" voornamelijk melding gemaakt van de gebeurtenissen rond de te vernieuwen CAO in de haven, in februari werd het zwaartepunt verlegd naar de nieuwe CAO voor de bouwsector. Na het aanvaarden van een ontwerp-overeenkomst door werkgevers en werknemers in de haven op 26-1, in welke overeenkomst belangrijk lagere percentages werden genoemd dan die welke vooral de CPN-bedrijfs-groep Haven had geëist, nam de berichtgeving in "De Waarheid" over de nieuwe haven-CAO reeds spoedig af. Ook het feit, dat Minister Roolvink de nieuwe overeenkomst voor 3 weken had opgeschort, riep weinig reacties op. Waarschijnlijk zag de partij wel in, dat de havenarbeiders zich toch niet mee lieten slepen in acties, laat staan stakingen. Bovendien vroeg de vernieuwing van de bouw-CAO alle aandacht. Een gunstige aanleiding om acties te ontketenen vond de partij niet alleen in de te vernieuwen CAO zelf, maar ook in het feit, dat de bouwvakarbeiders per 1-1-1968 enige guldens per week minder in hun loonzakje vonden, door een herberekening van de loonbelasting en verhoging van enige sociale premies. Vooral in en rond Amsterdam werd deze "verslechtering" dankbaar door de communistische agitatie aangegrepen. In tegenstelling tot de haven, waar de communisten bijna geen invloed (meer) kunnen uitoefenen, kent de Amsterdamse bouwwereld twee goed georganiseerde organisaties,

die stevig in handen zijn van de communisten. De ABWB (Algemene Bond voor werkers in de Bouwbedrijven) is aangesloten bij het Centrum van Propaganda voor Eenheid in de Vakbeweging en Klassestrijd, de opvolger van de EVC '58. Belangrijker nog is het Amsterdamse Bouwvak Comité (ABC), (ook wel Bouwvak Actiecomité genoemd) destijds door de communisten opgezet en nu nog nadrukkelijk onder hun invloed verkerend, alhoewel ook anders-georganiseerden hiervan deel uitmaken.

Vergadering van het CPN-partijbestuur op 4 februari

Alvorens in te gaan op de gebeurtenissen in Amsterdam, dient iets gezegd te worden over de in februari gehouden partijbestuursvergadering.

Freek Meis, verantwoordelijk voor het landelijk bedrijfswerk, stelde met nadruk, dat de CPN tegen iedere staking is zonder het NVV. In het stellen van looneisen moet de partij wel een eigen gelid laten horen, maar zelf een staking organiseren is uit den boze. Door een betere voorlichting door de partij moet vooral het middelbare kader van het NVV strijdbaarder gemaakt worden om druk op hun hoofdbestuur te kunnen gaan uitoefenen. G.Ellerman, lid van het ABC, was het in deze niet helemaal met Meis eens. Landelijk gezien kon Meis best gelijk hebben, omdat er immers gebrek aan mensen en geld was, maar in Amsterdam moesten de situatie en vooral de mogelijkheden heel andere beoordeeld worden. Uitgaande van de bewezen kracht van het ABC (noot: men denke slechts aan de juni-gebeurtenissen in 1966) stelde Ellerman dat het ABC duidelijk eisen zal stellen en daarvoor ook strijd zal leveren, met of zonder het NVV.

Het ABC heeft woord gehouden. In samenwerking met de ABWB en gesteund door "De Waarheid", heeft het begin februari een zodanige onrust onder de bouwvakarbeiders weten te zaaien, dat er enige stakingen uit zijn voortgevloeid. De bedoeling van het ABC is geweest (en is dat nog steeds) stakingen in die objecten uit te lokken, waar het kleinste aantal arbeiders werkzaam is. Op 5-2 slaagde deze opzet reeds op het object Rank Xerox van de firma Erve Jansen, waar alle 23 arbeiders het werk neerlegden. Zij eisten compensatie van alle verslechtingen per 1-1-1968. Deze staking heeft geduurd tot 26-2-1968. De eisen van de arbeiders zijn door de directie van de Erve Jansen ingewilligd.

Misrekening

Gebleken is, dat het ABC de grootste moeite heeft om de stakers

uit de stakingskas te blijven betalen. Welk een opportunistische politiek hierbij gevoerd moet worden moge uit het volgende blijken. Op het object Wilhelminagasthuis van de Bataafse Aannemings Mij (BAM) wilden alle (24) arbeiders op 14-2 het werk neerleggen. De communistische bouwvakarbeiders wisten dit met veel moeite te voorkomen en de voorgenomen staking om te buigen in een demonstratieve optocht. Immers ± 170 arbeiders van het object-Buiksloot van de BANERO staakten reeds van 12-2 af, waardoor de stakingskas, ondanks het uitzetten van steunlijsten, al te zwaar belast was. Het ABC had deze staking in feite helemaal niet gewild, omdat het aantal arbeiders veel te groot was. De door het ABC op gang gebrachte actie was echter uit de hand gelopen, met als gevolg, dat de arbeiders in staking gingen. (Vermeld dient nog te worden, dat de bonafide bonden zich van alle acties en stakingen distancieerden.) Het ABC bevond zich dus financieel in moeilijkheden en wilde wel met goed fatsoen van deze staking af. Op 14-2 's middags maakte de directie van de BANERO bekend dat zij bereid was op 15-2 met de ondernemingsraad over de verslechtingen te praten, indien de arbeiders weer aan het werk zouden gaan. De arbeiders reageerden hierop met de toezegging op 15-2 's morgens het werk te zullen hervatten. Het ABC ging er vanuit dat de staking daarmee beëindigd was, zonder echter rekening te houden met de afloop van het gesprek. Inmiddels waren de arbeiders van het object Wilhelminagasthuis van de BAM na hun demonstratieve optocht in vergadering bijeengekomen en hadden besloten de volgende dag (15-2) te gaan staken. B.v.d. Kuil, voorzitter van het ABC, menend, dat de staking bij de BANERO inderdaad teneinde was, deelde mede dat het ABC achter de stakers stond. Op 15-2 bleek het gesprek bij de BANERO echter negatief uit te vallen; reden waarom alle 170 arbeiders het werk wederom neerlegden. De voorgenomen staking bij de BAM kon toen niet meer tegengehouden worden. I.p.v. 47 arbeiders (23 Rank Xerox en 24 BAM) moest het ABC nu ± 220 man uit de stakingskas ondersteunen. Het ABC stelt momenteel dan ook alles in het werk om, zonder gezichtsverlies en als het kan zelfs met een overwinning, de arbeiders van de BANERO weer aan het werk te krijgen.

Het streven blijft gericht op stakingen op kleine objecten; de grote objecten moeten gebruikt worden voor andere vormen van acties, zoals "keet"-vergaderingen, korte werkonderbrekingen e.d.

Via pamfletten, "De Waarheid" en een demonstratieve bijeenkomst op 14-2 in Krasnapolsky in Amsterdam, riep het ABC alle bouwvakarbei-

ders op voor een grote demonstratie op 22-2, ter ondersteuning van de lopende acties. "De Waarheid" vermeldde dat duizenden arbeiders aan deze demonstratie hadden deelgenomen. In werkelijkheid namen 1700 personen aan de optocht deel, terwijl het ABC er 3000 verwacht had. ABC-voorzitter B.v.d.Kuil greep de gelegenheid aan om alle aanwezigen dringend te verzoeken de solidariteit met de stakende arbeiders op te voeren (uiteraard via de steunlijsten).

Openbare demonstratieve vergadering op 12-2-1968

Niet alleen door activiteiten via het ABC en de ABAB (alleen voor de bouwsector) heeft de CPN zich met de strijd voor de nieuwe CAO's bemoeid. Op 12-2 werd er door het district Amsterdam een openbare demonstratieve vergadering gehouden in Krasnapolsky, met als leuzen: Hogere lonen - Geen hogere lasten - Weg met de regering-De Jong - Weg met de afbraakpolitiek. De vergadering werd bijgewoond door ± 900 personen. Voorzitter W. van het Schip gaf als eerste het woord aan J. Stout, aanvoerder van de Vrije Lijst bij de ADM, (Amsterdamse Droogdok Maatschappij) die opriep tot strijd tegen de loonpolitiek van de regering De Jong-Roolvink. Hij verklaarde zich solidair met de stakers in de bouw-sector. Tweede spreker was de "partijveteraan" Martinus Vlaar, die een boekje opendeed over "de hopeloze toestand van de AOW-ers". Na de pauze kreeg Marcus Bakker het woord. Hij begon zijn betoog met het noemen van enkele cijfers m.b.t. de miljonairs in Nederland, waarmee hij wilde aantonen dat er best een flinke loonsverhoging voor de arbeiders afkon. Verder hekelde hij het regeringsbeleid t.a.v. de ambtenarensalarissen. Hij stelde, dat 2% veel te weinig was om de verhoogde kosten van het levensonderhoud te dekken. Bakker deelde mee vóór ontwikkelingshulp te zijn, maar dan niet aan de generaalsklik in Indonesië, "die onze kameraden heeft vermoord".

De aanwezigen gaven regelmatig door applaus te kennen de redevoering van de communistische fractievoorzitter in de Tweede Kamer zeer te waarderen. Na de bijeenkomst werd nog gecollecteerd. In eerste instantie zou dit geld ter ondersteuning van de stakende bouwvakarbeiders gebruikt worden, doch men had alsnog besloten - aldus Van het Schip - het geld beschikbaar te stellen voor hulp aan het Vietnamese Bevrijdingsfront. Op 21-2 is er tussen werkgevers en werknemers in de bouwnijverheid overeenstemming over de CAO bereikt. De verhoging in deze CAO blijft - evenals in de haven-CAO - lager dan de gestelde eisen.

De zaak Gerrit Böver

Naast de acties van de bouwvakarbeiders, maar rechtstreeks verband houdende met het ABC, was voor de communisten van belang de rechtszaak tegen hun partijgenoot bouwvakarbeider Gerrit Böver. Deze, lid van het ABC, was in 1966 i.v.m. zijn aandeel in de juni-onlusten, in staat van beschuldiging gesteld. Hij zou een bestuurder van de ANB/NVV hebben geslagen. In juni 1967 werd Böver veroordeeld tot 3 maanden gevangenisstraf. Böver ging in hoger beroep op aanraden van zijn advocaat, de bekende communist Mr. Proper. Zijn zaak diende voor het Gerechtshof te Amsterdam waar hij op 23 februari werd vrijgesproken. Voordat zijn zaak in hoger beroep werd behandeld, stuurde het ABC een protestlijst rond onder de bouwvakarbeiders. Er werden ± 1000 handtekeningen verzameld en dit protest, waarin de ondertekenaars vrijspraak eisten voor hun "kamarraad", werd aan het Gerechtshof aangeboden.

De ambtenarensalarissen

Tegelijk met de berichtgeving over de gebeurtenissen in de bouwwereld, bracht "De Waarheid" regelmatig nieuws over de ambtenarensalarissen. Herhaaldelijk deed het blad scherpe aanvallen op het beleid van Minister Beernink.

Ook in verschillende vertegenwoordigende lichamen zat de CPN niet stil. Wim van het Schip - fractievoorzitter van de CPN in de Amsterdamse gemeenteraad - liet felle protesten horen tijdens een gemeenteraadsvergadering. Hij besloot zijn protest met de woorden: "De CPN zal niets nalaten, opdat leden en leiding van de vakbonden het erover eens worden de aanwezige krachten aan te wenden". In de Provinciale Staten van Groningen diende Freek Meis een motie in, waarin er bij de regering op aangedrongen werd de ambtenarensalarissen met meer dan 2% te verhogen.

Overigens meldde de partij via "De Waarheid" alleen maar protestbijeenkomsten en -verklaringen van de ARKA en de ABVA. Zelf kwam zij niet veel verder dan het verspreiden van enkele pamfletten. Van enige actie of het beleggen van vergaderingen was geen sprake.

H O O F D S T U K III

ACTIVITEITEN VAN DE COMMUNISTISCHE HULPORGANISATIES

Vredesbeweging

VCU-reisdienst heropgericht

Al enige tijd was het duidelijk, dat Jan van Bork en Paul Woortman, respectievelijk voorzitter en secretaris van de Vereniging Culturele Uitwisseling, die binnen de Nederlandse Vredesraad fungeerde als reisdienst, zich niet zonder meer konden verenigen met de gang van zaken rond de opheffing van die vereniging. Met name stonden zij zeer kritisch tegenover de wijze, waarop Ab Veltman het lopende programma - voornamelijk reizen naar Oosteuropese landen - "overdeed" aan de autobusonderneming Peereboom te Alkmaar.

Als reactie op een en ander ontstond het plan om te proberen de VCU door middel van een ledenvergadering nieuw leven in te blazen.

Op 28 januari j.l. kwamen in Krasnapolsky in Amsterdam inderdaad 200 leden (voornamelijk "papieren" leden, namelijk ex-reizigers) bijeen en werd bij meerderheid van stemmen besloten de VCU herop te richten. Tot voorzitter werd Jan van Bork benoemd. Het ligt in de bedoeling de nadruk te leggen op het toeristische aspect en géén politiek te bedrijven. De vereniging zal in principe dan ook weliswaar reizen organiseren naar Oosteuropese landen, maar uitbreiding van het reisprogramma tot andere landen wordt in de toekomst zeker niet uitgesloten geacht.

Op 29 januari j.l., een dag later dus, werd Van Bork geroyeerd als lid van de CPN (hij was al geschorst).

Aangenomen mag worden, dat men van VCU-zijde met enkele der betrokken landen - i.c. met Tsjechoslowakije, waarheen vele reizen in de afgelopen jaren gingen - inmiddels al zakelijke regelingen trof.

Verzetsbeweging

De Europese veiligheid

Tegen de achtergrond ook van hetgeen in verband met dit onderwerp in MO no. 11-1967 ter sprake kwam, is het van belang alsnog aandacht te besteden aan de zitting van de Algemene Raad van de "Fédéra-

tion Internationale des Résistants" (FIR), die begin december 1967 in Oost-Berlijn werd belegd.

Uit de daar aangenomen resoluties en uit de lange verslagen, die intussen over deze zitting zijn gepubliceerd, kan namelijk worden afgeleid hoe moeilijk het uitgerekend deze communistische verzetsorganisatie, met haar sterke binding aan Oost-Berlijn, valt een redelijke bijdrage te leveren aan propagandaoffensieven, die de Russische en Oostduitse opvattingen over "de Europese veiligheid" moeten ondersteunen.

In het begin van 1967 nog leek het erop, alsof de FIR zich wel degelijk gereed maakte voor het leveren van een positieve bijdrage. In januari 1967 - aan de vooravond van een bezoek aan Italië van de Russische partijleider Podgorny - trok de Italiaan Maurizio Milan, een der secretarissen van de FIR, de aandacht met een artikel, waarin een analyse werd gegeven van de politieke situatie in Europa. Hij ging er daarbij van uit, dat zich in Europa een brede protestbeweging had ontwikkeld tegen herleving van fascisme en militarisme in de Bondsrepubliek (een stokpaard van de FIR) en tegen de oorlog in Vietnam en stelde, dat de tijd rijp was voor een regeling van het probleem van de Europese veiligheid.

Milan gaf een schets van de specifieke taak, die hij hier voor de verzetsbeweging zag liggen. Hij ging daarbij uit van een besluit van het Bureau van de FIR, van december 1966, tot het organiseren van een "brede" campagne van de Europese verzetsbeweging en het bijeenroepen van een conferentie van verzetsstrijders rond deze kwestie.

In het voorjaar van 1967 werd de idee van een conferentie van Europese verzetsstrijders verder uitgewerkt. Uit de bus kwam een - bij voorbaat tot mislukken gedoemd - voorstel aan de anti-communistische "Union Internationale des Résistants et Déportés" (UIRD), tot bijwoning van een rondetafel-conferentie van het Europese verzet over het probleem van de Europese veiligheid. (De FIR koestert een met vurige liefde "bemantelde" haat voor de leiding van de UIRD, die van haar kant stelselmatig alle voorstellen van de FIR tot samenwerking van de hand wijst.)

Ook het plan van de FIR tot het organiseren van een rondetafelconferentie werd door de UIRD weer afgewezen. In plaats van dan "in vredesnaam" maar zelf een conferentie van Europese verzetsstrijders te beleggen, kwam de FIR in het verdere verloop van 1967 niet verder

dan een vaag besluit, bekrachtigd door de zitting van de algemene raad van december 1967, om "actie te voeren voor" de Europese veiligheid en "de idee van een veiligheidsconferentie van alle Europese staten te ondersteunen".

Voor de "Édération Internationale des Résistants" lijkt voorlopig dan ook een weinig succesrijke rol te zijn weggelegd bij het propageren van Russische en Oostduitse opvattingen over de Europese veiligheid.

De Nederlandse verzetsorganisatie Verenigd Verzet 1940-1945 komt er helemaal niet meer aan te pas: de leiding daarvan heeft zich immers in november 1967 gedistancieerd van het overleg binnen de FIR en vooral van elke relatie met de DDR, zoals ook de "autonome" leiding van de Communistische Partij Nederland in het geheel niet betrokken wenst te worden in het overleg binnen het internationale communistische kamp over de Europese veiligheid.

De magere resultaten, die bemoeienissen van verschillende communistische mantelorganisaties met het probleem van de Europese veiligheid (volgens Russisch/Oostduits model) tot dusver hebben opgeleverd, wettigen de vraag, of Russen en Oost Duitsers niet tot de slotsom zullen komen, dat de publieke opinie in West-Europa - en heus niet alléén in Nederland, hoewel dáár in het bijzonder - op dit punt wellicht gemakkelijker te beïnvloeden is via niet door communisten geleide organisaties!

"Westeuropese conferentie voor Spanje"

In Parijs kwam op 10 en 11 februari 1968 voor de vierde maal een "Westeuropese conferentie voor Spanje" bijeen. Nederland was op de bijeenkomst vertegenwoordigd met een politiek "brede", zij het kleine, delegatie, onder leiding van de Amsterdamse communiste G. van Reemst-de Vries, die tijdens de burgeroorlog als verpleegster in Spanje heeft gewerkt.

De "Westeuropese conferentie voor Spanje" is in de jaren 1960-1961 voortgekomen uit een initiatief van de Spaanse communistische partij in ballingschap. In samenwerking met de Franse communistische partij werd in maart 1961 een eerste conferentie in Parijs belegd, waar namens Westeuropese intellectuelen, politici en mensen uit de vakbeweging in de eerste plaats amnestie werd geëist voor alle Spaanse politieke gevangenen (en een generaal pardon voor Spaanse ballingen) en in de tweede plaats herstel van de rechtszekerheid in Spanje en van de individuele vrijheid, in de geest van de "Verklaring van de rechten van de mens".

In het algemeen is destijds niet duidelijk onderkend, dat hier een communistische mantelorganisatie optrad, die op vaardige wijze gebruik maakte van alom in Westeuropese landen levende bezwaren tegen

het regiem van Franco. Onder de adhaesiebetuigingen kwamen dan ook namen voor van mensen van uiteenlopende politieke overtuiging. Dat de Spaanse socialistische partij in ballingschap zich van meet af aan van het initiatief distancieerde had weliswaar vele sympathisanten te denken kunnen geven, maar was niet algemeen bekend. (In de Spaanse socialistische partij is de herinnering aan ellendige ervaringen, die men in de Burgeroorlog met de communisten in de gezamenlijke strijd tegen Franco heeft opgedaan, zo levendig gebleven, dat elke samenwerking met communisten sindsdien vierkant is afgewezen.)

Als belangrijkste besluit van de nu in Parijs gehouden vierde "Westeuropese conferentie voor Spanje" kan de oprichting worden gezien van een permanent internationaal verbindingscomité, dat zal worden belast met de coördinatie van Europese activiteiten ter ondersteuning van de Spaanse oppositie. Het verbindingscomité zal optreden onder de naam "Internationaal comité voor de rechten van de mens in Spanje".

Rumoer rond het Nederlands Auschwitz Comité

Het Nederlands Auschwitz Comité, dat op 28 januari in Amsterdam zijn traditionele bijeenkomst ter herdenking van de bevrijding van het kamp Auschwitz belegde, werd kort daarop in opspraak gebracht door een VPRO-televisieprogram over politieke achtergronden van Internationaal en Nederlands Auschwitz Comité, gepresenteerd door de journalist Dick Verkijk.

In het program werden, onder meer op gezag van ir. Simon Wiesenthal en prof.dr. L. de Jong, het IAC, respectievelijk NAC, gekenschetst als communistische mantelorganisaties en werd gesteld, dat deze comité's de herinnering aan de doden van Auschwitz misbruiken voor partijpolitieke doeleinden.

Het program trok zozeer de aandacht van de Nederlandse pers, dat de leiding van het Nederlands Auschwitz Comité besloot tot het geven van een weerwoord op een persconferentie in Den Haag. (Tevoren had men een aanbod van Verkijk, om in de uitzending zèlf de eigen zienswijze van het NAC te geven, van de hand gewezen.)

In de publiciteit, die op deze wijze rondom het Nederlands Auschwitz Comité ontstond, werden velen op navrante wijze geconfronteerd met de problematiek, die kan ontstaan, wanneer kritiek wordt geoefend op een communistische mantelorganisatie, die er in geslaagd

is zich in brede kring sympathie te verwerven.

Het Nederlands Auschwitz Comité werd - zoals bekend - eind 1956 opgericht op instigatie van Verenigd Verzet 1940-1945 en heeft steeds onder strakke leiding van de communistische verzetsbeweging gestaan. Verenigd Verzet is er steeds op bedacht geweest dit zorgvuldig te "be-mantelen". In het NAC-bestuur is van de oprichting af de communistische directie duidelijk te onderkennen geweest. Voor de contribuanten van het NAC was echter moeilijker vast te stellen, dat het comité onder communistische leiding stond, juist doordat de communisten zelf zich grote moeite getroostten dit te verhullen.

Met betrekking tot degenen, die achter het NAC staan, zij opgemerkt, dat zij overwegend niet-communistisch georiënteerd zijn en in meerderheid behoren tot het joodse volksdeel. Voorts zij erop gewezen, dat er naast het NAC geen algemeen, niet door communisten geleid comité bestaat, zoals met betrekking tot andere concentratiekampen soms het geval is.

H O O F D S T U K I V

ANDERE GROEPERINGEN

Anti-NAVO-mars van de WRI

Op de tweede bijeenkomst van de Europese secties van War Resisters International (WRI), te Charbonnières in Frankrijk, werd het plan geboren om in 1968 een Europese mars tegen de NAVO en het Warschau-pact te organiseren. Een commissie werd ingesteld om de eerste voorbereidingen te treffen.

In Duitsland kwam op 11 januari jl. het comité bijeen, dat de mars definitief zal organiseren. Het bestond uit vertegenwoordigers der bij de WRI aangesloten of anderszins ermee gelieerde organisaties uit de West-Europese landen.

Besloten werd de "anti-NAVO-mars" in het voorjaar te laten plaats vinden. Vertrokken zal worden van de NAVO-bases in België; de Belgische sectie zal rond de start een grote demonstratie organiseren. Vervolgens zal de mars via Zuid-Nederland (de NAVO-vestigingen in Limburg) en Duitsland - Düsseldorf, Frankfurt en Neurenberg zullen worden aangedaan - naar Oost-Europa gaan. Het eindpunt zal Praag of Warschau zijn. Onderweg zal gedemonstreerd worden bij militaire bases en ambassades van bij de beide militaire blokken aangesloten landen. Die der NAVO-landen zullen daarbij "voorrang" hebben, in verband met de politieke situatie in lidlanden als Griekenland en Portugal en een land als Spanje.

Nadere details moeten nog uitgewerkt worden, maar besloten is al om de organisatie van de verschillende activiteiten onderweg in handen te leggen van de diverse betrokken locale organisaties, die of aangesloten zijn bij de WRI of, indien dat niet het geval is, in elk geval bereid zijn hun medewerking te verlenen

Of en hoe Nederlandse organisaties reeds in dit stadium bij een en ander ingeschakeld zijn, of daarvoor op de nominatie staan, is nog niet bekend. Met name uit kringen van de bij de WRI aangesloten Algemene Nederlandse Vredesactie (ANVA) is hieromtrent nog niets vernomen. Wel werd bekend, dat op de genoemde bijeenkomst in Charbonnières twee Nederlanders aanwezig waren:

P.S. Vermeer uit Haarlem en G.C. Feiner uit Hilversum. De laatste is

lid van de PSJM, de eerste behoort mogelijk tot de kringen rond het Comité 1961.

Het ligt echter voor de hand, dat van de zijde van de VRI getracht zal worden, gezien de route, om bij de geplande mars de actieve Limburgse werkgroep voor de Vrede in te schakelen. Deze werkgroep, een sedert 1963 zelfstandig opererende afdeling van de ANVA, is aangesloten bij de VRI.

De hele opzet vormt wederom een illustratie van de grote belangstelling, die het thema "NAVO" - en in het algemeen het vraagstuk van de "Europese veiligheid" - in verband met het expireren van het NAVO-verdrag in 1969, in het komende jaar niet alleen van communistische maar ook van pacifistische zijde zal krijgen als uitgangspunt voor tal van demonstratieve activiteiten.

STAKINGSOVERZICHT FEBRUARI 1968

Bedrijf : Bouwbedrijf Erve Jansen.
Object : Rank Xerox.
Aanleiding : De directie weigerde de compensatie voor de verhoogde sociale lasten per 1-1-1968.
Resultaat : Inwilliging van de eisen der arbeiders met terugwerkende kracht tot 1-1-1968.
Aantal werknemers : 23 à 26.
Aantal stakers : Alle arbeiders.
Duur staking : Van 5-2-1968 tot 26-2-1968.

Bedrijf : BANERO.
Object : Buiksloot-Nieuwendam .
Aanleiding : Als boven.
Resultaat : Nihil. De arbeiders staken nog steeds. De directie zou andere werknemers aangenomen hebben op dit object.
Aantal werknemers : ± 170.
Aantal stakers : ± 170.
Duur staking : Van 12-2-1968 tot 15-2-1968. Van 15-2-1968 's-middags tot heden.

Bedrijf : BAM.
Object : Wilhelminagasthuis.
Aanleiding : Als boven.
Resultaat : Nihil. Besprekingen met negatieve resultaten.
Aantal werknemers : 25 à 30.
Aantal stakers : 25 à 30.
Duur staking : Vanaf 15-2-1968.

Een groot aantal acties van bouwvakarbeiders (vergaderingen op het bedrijf, demonstratieve optochten en korte werkonderbrekingen) op verschillende bouwobjecten in Amsterdam, waarvan alleen in "De Waarheid" gewag werd gemaakt, zijn niet in dit overzicht opgenomen.

A G E N D A

<u>Datum:</u>	<u>Bijeenkomst:</u>	<u>Plaats:</u>	<u>Organisatie:</u>
maart 1968	Politiek congres SJ.	?	Socialistische Jeugd van Nederl.
8 maart 1968	Int.Vrouwendag.	?	Intern.Dem.Vrouwen Fed. (IDVF).
* 16 en 17 maart 1968	Kaderweekend SJ en Politeia samen met Belg. jongeren.	Dordrecht	Federatie Socialistische Jeugd (SJ)-Politeia.
* 20-26 maart 1968	Zetting Executief Comité IUS.	Oost-Berlijn	Internationale Unie van Studenten (IUS).
* 23-24 maart 1968	Bijeenkomst Internat. en nat. comité's en organisaties m.b.t. Vietnam.	Stockholm	Wereldvrede Raad (WVR).
maart 1968	Congres Internat. Betrekkingen Wetenschapsmensen.	Wenen	Wereldvrede Raad (WVR).
* maart 1968	Congres i.z. Europese Veiligheid.	Wenen	Wereldvrede Raad (WVR).
* 30-31 maart 1968	Studie-weekend.	Amersfoort	Federatie van Vrije Soc. + groep "De Vrije".
31 maart - 5 april 1968	IIIe Chr.Vredesconferentie.	Praag	Christelijke Vredesconferentie (CVC).
* 8-10 april 1968	Buitengewone vergadering Alg.Raad WVV over hulpverlening aan Vietnam.	Moskou	Wereldvakverbond (WVV).
12 t/m 15 april 1968	ABC/NAVO-verzetsmars.	o.a. naar Budel, Brunsum (AFCENT) en Vaals	Links-social.organisaties (o.a. SJ).
* april 1968	Conf. over Vietnam.	Parijs	Intern.Dem.Vrouwen Fed. (IDVF).
voorjaar 1968	Conf.voor opheffing v.h. analphabetsme.	Ulan Bator	Wereldfed.Dem. Jeugd (WFDJ).
* 16-19 april 1968	Conf. i.z. Wetensch. Samenwerking.	Wenen	Wereldfed. van Wetenschappelijke Werkers (WFWW).

<u>Datum:</u>	<u>Bijeenkomst:</u>	<u>Plaats:</u>	<u>Organisatie:</u>
mei 1968	2e Afro-Aziatische conf. v. journalisten.	Peking	Afro-Aziatische Journalisten Associatie.
28 mei 1968	Startocht.	Rotterdam	NVB.
* 1-2-3 juni '68	Pinkstertocht.	AFCENT	ANJV.
* 28 juli- 1 aug. 1968	Congres Lat.-Am. Journalisten.	Havanna	Internat. Organisatie v. Journalisten (IOJ).
28 juli- 6 aug. 1968	9e Wereldjeugdfestival.	Sofia	Wereldfed. v. Dem. Jeugd (WFDJ) en Int. Unie v. Studenten (IUS).
zomer 1968	Bijeenkomst van jeugd uit NAVO- en Warschau-pactlanden.	Helsinki	Wereldfed. v. Dem. Jeugd (WFDJ).
18-21 sept. 1968	5e Medische Congres FIR.	Warschau	Internat. Federatie van Verzetstrijders (FIR).
* sept. 1968	Algemene Vergadering WFWW.	Helsinki	Wereldfed. van Wetenschappelijke Werkers (WFWW).
sept. 1968	Internationaal congres.	Carara (Italië)	Anarchisten.
* herfst 1968	Conf. over Europese Veiligheid.	?	Wereld Vredesraad (WVR).
* 24-28 nov. 1968	Vie Wereldcongres over "De rol van de vrouw in de wereld van vandaag".	Helsinki	Internat. Democ. Vrouwen Federatie (IDVF).
* nov.-dec. 1968	Int. Conf. van CP-en.	Moskou	Communistische Partijen.
* eind 1968	Symposium Europ. Veiligheid.	Praag	Czech. Comm. of the Defender of Peace (CCDP).

* Nieuw c.q. aangevuld.